પૂ. ગાંધીજીના જીવનના કયા પ્રસંગે આપના હૈયા પર અસર કરી?

દક્ષિણ આફ્રિકામાં ગાંધીજીને એકવાર જેલમાંથી કોરટમાં જુબાની આપવા માટે લઈ જવાના હતા. એમને હાથકડી પહેરાવવામાં આવી. જતાં પહેલાં, દારોગાને એમણે પોતાની સાથે વાંચવા રાખેલી ચોપડી પોતાના હાથમાં પકડાવવા કહ્યું. પેલાએ હાથકડી ન દેખાય એ રીતે ચોપડી પકડાવી. પોતે હાથકડીથી શરમાય છે એમ પેલાએ માન્યું એ જોઈ ગાંધીજીને મનમાં સહેજ હસવું આવ્યું. જોગાનુજોગ એવો કે સાથે જે ચોપડી વાંચવા માટે રાખેલી તે હતી મહર્ષિ ટૉલ્સ્ટૉય-કૃત "પ્રભુનો દરબાર તારા હૃદયમાં છે" (ધ કિંગડમ ઑફ ગૉડ ઇઝ વિધિન યુ). ગાંધીજી પોતાના મનમાં ચિંતવી રહ્યા: જો હું મારું હૃદય શુદ્ધ બનાવું, ~~અને~~ નિરંતર ~~ચોખ્ખું રાખું તો~~ પ્રભુ એમાં વાસો વસે એવું પવિત્ર રાખું તો પછી ભલેને હું ગમે તેવી ભીડમાં આવી પડું તો પણ મને શી પરવા?

એશિયાના ગાંધી આફ્રિકાની એક જેલમાં યુરોપના મહાનુભાવને દિલમાં સાક્ષી રાખીને જીવનસંશુદ્ધિને પરમ સોપાને પહોંચાડી માનવજાતને અજવાળતા હાથકડી પહેરીને ઊભા છે એ મંગળમૂર્તિ હૃદયમાંથી ખસતી નથી.

ઉમાશંકર જોશી

૯-૪-૧૯૭૦